

1
LITUOS
POLITINIŲ KALINIŲ
IR TREMTINIŲ
SĄJUNGA
30

Trisdešimtieji leidybos metai. Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

2018 m. gruodžio 14 d.

Nr. 46 (1308)

Iškilmingai atidarytas A. Ramanausko-Vanago atminimo parkas

Lapkričio 29 dieną Lazdijų mieste ir Būdviečio seniūnijoje, Bielėnų kaime, vyko Lietuvos partizanų vado, brigados generolo Adolfo Ramanausko-Vanago 61-ųjų žūties metinių minėjimas. Lazdijų šv. Onos bažnyčioje buvo aukojamos šv. Mišios. Padėta gėlių prie paminklo partizanų vado brigados generolo Adolfo Ramanausko-Vanago atminimui.

Vėliau Adolfo Ramanausko-Vanago téviškéje, Bielėnų kaime, vyko parko atidarymo iškilmės. Lazdijų rajono savivaldybės vadovų iniciatyva įkurtame parke nutiestas kelias iki sodybvietės,

pastatytas kryžius, įrengti duvėliavų stiebai ir iškeltos Lietuvos valstybės ir Lietuvos valstybės istorinės vėliavos, pastatyta dešimt suoliukų, išgrįstas pasivaikščiojimo takas, įrengti laiptai su turėklais, téviškės sodyboje pasodinti augalai, įrengta automobilių stovėjimo aikštė, be to, pastatytas informacinis stendas, kuriamė pateikiama informacija apie Adolfo Ramanausko-Vanago gyvenimą ir dalyvavimą partizaniniame kare.

A. Ramanausko-Vanago atminimas pagerbtas tylos minute bei Krašto apsaugos savanorių pajęgų Dainavos apygardos 1-osios rinktinės 108 ku-

pos karių salvėmis. Lazdijų šv. Onos parapijos klebonas Nerijus Žvirblys ir Punsko parapijos vikaras Marius Tatalis pašventino kryžių. Skambėjo Lazdijų kultūros centro folkloro ansamblis „Dainuviai“ atliekamas dainos.

Renginyje dalyvavo Lazdijų rajono savivaldybės meras Artūras Margelis, Seimo narys Zenonas Streikus, Adolfo Ramanausko-Vanago dukra Aukutė Ramanauskaitė-Skokauskienė ir partizanų vado brolis Albinas Ramanauskas, Lietuvos partizanai Juozas Jakavonis-Tigras ir Gediminas Juozapas Dobkevičius, Punsko valsčiaus viršaitis

Vytautas Liškauskas, Lietuvos konsulas Seinuose Vaclav Stankevič bei Lietuvos partizanų ryšininkai, rėmėjai, kariai, šauliai, įvairių ištaigų vadovai ir atstovai, Lazdijų krašto žmonės.

Lazdijų rajono savivaldybės meras ir Adolfo Ramanausko-Vanago dukra dėkojo visiems susirinkusiems į šį minėjimą ir visiems prisidėjusiems prie partizanų vado Adolfo Ramanausko-Vanago gimtosios téviškės sodybietės išsaugojimo ir atminimo parko įrengimo.

„Tremtinio“ inf.
Lazdijietis.lt nuotraukos

Minime LPKTS įkūrimo 30-metį

Telšių filialui – 30 metų

Lapkričio 25 dieną LPKTS Telšių filialo nariai ir jų šeimos susirinko Šv. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčioje. Buvo aukojamos šv. Mišios už gyvus ir mirusius Tėvynės gynėjus, tremtinius, politinius kalinius. Bažnyčios klebonas prelatas Juozas Šiurys akcentavo, kad tremtiniai ir pačiais sunkiausiais metais giedojo „Dievas – mūsų prieglauda, paguoda ir stiprybė“. Tautos dalis, kuri nepasidavė ir ištverė tremties ir lagerio išbandymus, yra pagrindas, ant kurio ir laikosi mūsų tévynė. Prelatas susirinkusiems palinkėjo šioje žemėje švesti savo pavyzdžiu, o nuėjus Amžinybėn rasti Dievo karalystę.

Po šv. Mišių gausus būrys buvusių politinių kalinių ir tremtinų susirinko paminėti LPKTS Telšių filialo 30-metį ir dalyvauti ataskaitiniame susirinkime. Renginys pradėtas iškilmingu filialo vėliavos įnešimu, simbolinių trispalvių žvakelių uždegimu ir Valstybės himnu. Filialo pirmininkė Regina Chmieliauskienė prisiminė filialo istoriją ir jo vadovus nuo pat veiklos pradžios, padėkojo filialo valdybai,

vėliavnešiui ir visiems nariams už nuoširdų dalyvavimą filialo veikloje. Pirmininkė pakvietė visus atvykti gruodžio 9 dieną į Telšių kultūros centrą dalyvauti tradiciniame adventiniame koncerte „Dievo dovana 2018“, kuriamė koncertuos Telšių politinių kalinių ir tremtinų choras „Tremties aidai“ ir kitų rajonų tremtinų ir politinių kalinių chorai.

Labai nudžiugino kanauninko Andriejaus Sabaliausko sveikinimo žodžiai. Jis yra tikras filialo dvasios vadovas, nuoširdus, supratinęs ir padedantis kitiems. Kanauninkas padėkojo susirinkusiems už išsaugotą meilę Dievui, tévynei, vertybėms, palinkėjo auginti viltį ir tikėjimą ateitim, neprarasti džiaugsmo būti patriotais ir mylinčiais žmonėmis.

Renginio dalyvius pasveikino Lietuvos šaulių sąjungos Žemaitijos šaulių 8-osios rinktinės Telšių 5-osios kuopos vadadas Arūnas Juška, palinkėjės sveikatos, stiprybės, būti visada ištvermingiems, savo išmintį perduoti jaunajai kartai. Džiugu, kad buvo parašyta ir yra sekmingai vykdoma

bendradarbiavimo sutartis tarp LPKTS Telšių filialo ir Žemaitijos šaulių rinktinės.

Aktualiaus klausimais pasisakė filialo valdybos nariai: A. Gedmintienė, Z. Danuprienė, B. Bikniuviene, S. Čekanauskas. Filialo nariai gerai įvertino vykdomą veiklą ir aptarė ateities planus.

Susirinkusiems nudžiugino maloni staigmėna – mišraus vokalinio ansamblio „Atgaiva“ (vadovė J. Fabijonavičienė) koncertas. Gražiai atlie-

kamas dainas papildė kolektyvo nario B. Fabijonavičiaus sukurtos ir padeklamuotos prasmingos eilės. Deimantinio santuokos jubiliejaus proga buvo pagerbta Serafimos ir Jono Dapkų šeima.

Džiugu, kad jau 30 metų visi kartu akimirkas į laiko karolių veriame, gyvenimo taku eidami, istorijos žinias nešame per šalį, atmintį bylojame ir vyrėsniams, ir jaunesniams...

Bronislava BIKNIUVIENĖ

Paminklai Lietuvos prisikėlimui ir tautos pasipriešinimui

Juos pastatė Vladas Terleckas, parašydamas knygas „Tragiški Lietuvos istorijos puslapiai 1940–1953“ ir „Priešinimasis Lietuvos nukryžiavimui 1944–1953“. Pirmoji jų – tai 1918–1940 metų Lietuvos Respublikos istorija, pasakojanti apie ūkio, kultūros pasiekimus, gražiausią fenomeną – tautinės mokyklos kūrimą ir jos tautinio modelio aprobatijos laikotarpi, valstybingumo praradimą, žmogžudiškas okupacijas.

Nors apie 1940–1953 metų laikotarpį parašyta daug straipsnių ir knygų, vis dėlto objektyviausiai Tautos kančių kelius apraše dr. Vladas Terleckas knygoje „Tragiški Lietuvos istorijos puslapiai 1940–1953“ (Vilnius, 2015).

Sorbonos universiteto prof. F. Thom ižanginiame knygos žodyje rašo: „Šiuo metu pavojuj kelia nebe komunistinis melas ar pokomunistinis istorijos klastojimas pagal Kremliaus dūdelę, o abejingumas, užmaršumas ar net proto letargas. Jaunesniosios kartos tiesiog neįsivaizduoja komunizmo žiaurumą ir tai nėra mažiau pavojinga negu savanoriškas vyresniųjų apakimas, nes abiems atvejais pamirštama svarbiausia pamoka: politinė valia, pagauta naikinimo aistros, gali virsti negailestinga jėga.“

Tvirtu knygos autoriaus įsitikinimu, „1940–1953 metų Lietuvos istorijos įvykių ir kančių supratimas yra raktas jų žmonių charakteriui, dvasiniams pašauliui pažinti, ekonominei padėčiai ir sunkumams suprasti... Tai buvo laikas, kai gandru kalenimą pakeitė svetimųjų ir jų samdinių automatas ir kulkosvaidžių salvės. Nuo švių virtu pakelėse ir sodybose pastatyti kryžiai, koplytstulpiai, betono nuolaužomis buvo parversti paminklai. Tai buvo laikas, kai pagrindinės kaimo naujienos buvo žinios apie žudynes, kankinimus, areštus, įkalinimus, trėmimus. Kiekvienam žingsnyje buvo patiriamas nepaliaujamas valdžios melas, klasta (...) buvo trypiamas žmogiškumas, dorovės principai, senosios tradicijos, formuojamas homo sovieticus. Patsai gyvenimas jau buvo pasitraukęs. Jų pakeitė Sibiras – kančių ir mirčių įsikūnijimas“.

Jaunos valstybės klestėjimas

Skirtingai nei sovietinio raugo istorikų, į 1918 metais atkurtos Lietuvos nepriklausomybė žvelgusi tik iš tamso pozicijų, knygos autorius žvilgsnis – šviesus, matantis jaunos valstybės kūrybingumą. Mūsų tévai ir seneliai kantriai kûrė jauną Lietuvos valstybę. Per 22 metus padarė ją klestinti. Neskolinką užsieniui. Su stipria lietuviška valiuta litu. Sukûrė modernią pramonę, nutiesė plentus, geležinkelius. 1938 metais Lietuva pagal maisto produktų (sviesto, bekonų, mėsos produktų) eksporto apimtį buvo trečioje vietoje Europoje ir penktose pasaulyje. Maisto produktų eksportas iš Lietuvos sudarė 52 procentus bendros eksporto apimties. Kaunas iš apleisto provincijos miesto tapo moderniu mûriniu miestu. Augo, plėtësi ir mûrinis namus statë Klaipėda, Panevėžys, Šiauliai. Tuo metu gyventojų skaičius Lietuvoje buvo 2,2 milijono, tarp jų – 80 procentų lietuvių. Palyginti su laikotarpiu po Pirmojo pasaulinio karo, gyventojų skai-

čius išaugo 17 procentų. Kaimas pradėjo statyti gražius modernius namus. Gražėjo sodybos.

1914 metais Lietuvoje raštingų žmonių buvo vos 20 procentų. Jau 1928 metais įvestas privalomas pradinis keturių klasių visų vaikų mokymas. 1936 metais – privalomas vaikų mokymas išplėstas iki 6 skyrių. Nuo 1932 metų kasmet buvo pastatoma per 80 mokyklų. 1939 metais Lietuvoje jau buvo 2 335 pradinės mokyklos, jose mokėsi 298,4 tūkstančio mokinį, dirbo 5 578 mokytojai. Lietuviška tautinė mokykla, globojama prezidento Antano Smetonos, tapo didžiausiu Lietuvos dvasiniu laimėjimu. Ji išugdė tūkstančius Lietuvos patriotų, kurie dėl savo tėvynės buvo pasiryžę balsiausiomis kančiomis ir aukoms, iškaitant ir gyvybę.

Okupacijos ir genocidas

Objektyviai, remiantis archyviniais dokumentais, knygoje analizuojama Lietuvos okupacijos prieistorė nuo 1939 metų, kai Maskvoje išspausdinė SSRS žemėlapyje Lietuva jau buvo pažymėta kaip SSRS respublika. 1940 metų pradžioje dideliu tiražu buvo išleistas kariuomenei skirtas rusulietuvių kalbų žodynėlis. 1939 metais Maskvoje jau buvo sudaryti represuotinė Lietuvos žmonių sąrašai.

Jau pirmaisiais sovietų okupacijos metais Lietuvoje NKVD ir besitrukiuojančios kariuomenės išžudyta 1114 mūsų tautiečių – teisėjų, mokytojų, gydytojų, kunigų, mokslininkų, iškaitant žudynes 44 Lietuvos vietovėse: Rainiuse, Panevėžyje, Petrašiūnuose, Sargiūnuose, Vilkaviškyje ir kitur. Į Sibirą ištremta 17,6 tūkstančio Lietuvos gyventojų, didžioji dalis lietuvių, žydų, lenkų šviesuomenės. Toks ir buvo svarbiausias okupantų tikslas – pirmiausia sunaikinti tautos šviesuomenę, išrauti ją iš šaknų. Todėl tarp ištremtuų – 27,5 procento vaikų. Masinėse lietuvių represijose dalyvavo ne tik NKVD ir Rusijos kariuomenė, bet ir daugelis mūsų tautiečių, vietinių rusų bei žydų. Pastarųjų dalyvavimą žudynėse ir lietuvių trėmimuose naciai sumaniai panaudoję antižydiškoms nuostatomis kurstyti.

Tautos sukilime 1941 metų birželio 22–28 dienos mūšiuose su okupacine rusų kariuomene dalyvavo apie 16–20 tūkstančių Lietuvos gyventojų. Daugelis jų stojo į kovą vedini idealistinių tikslų – apginti Lietuvos valstybės garbę, Lietuvos kariuomenės vadams atidavus Lietuvą okupantui be mûšio. Tautos sukiliame žuvo 700 Lietuvos patriotų. Knygoje aukštai vertinama sukiliimo reikšmė Lietuvos istorijoje. Tik dėl sukiliimo iš kalėjimų buvo išvaduota 3,5–4 tūkstančiai politinių kalinių, kurių likimas NKVD gniaužtuose galėjo baigtis tragedijai. Sukiliimas paneigė melą, kad Lietuva į SSRS išstojo savanoriškai. Svarbiausia – tauta atgavo pasitikėjimą savo jėgomis, su derama pagarba ir padėka palaidoję sukiliime žuvusius didvyrius.

Knygoje aprašomas ir nacių siautėjimas Lietuvoje. Jie Lietuvoje išžudė apie 165 tūkstančius, kitaip duomenimis, – apie 250 tūkstančių žydų ir 45–100 tūkstančių lietuvių ir kitų tautybių gyventojų.

Primenami ir pasipriešinimo protestai bei žygiai prieš nacių vykdytas žydų žudynes. Pirmieji oficialius protestus pareiškė Lietuvos kariuomenės generalai Stasys Punzdevičius, Mikas Reklaitis ir Stasys Raštikis, prezidentas Kazys Grinius, ministras Jonas Aleksa, ministras, prelatas Mykolas Krupavičius, kuris dėl protesto buvo suimtas ir kalintas Vokietijoje, vos išvengė mirties. Knygoje supažindinama su žydų gelbėtojų likimais. 69 lietuvių (tarp jų 8 kunigai), buvo viešai sušaudyti, 11 nužudyti kartu su gelbstimaisiais, 87 buvo suimiti ir kalinti, 6 iš jų buvo kalinti ir sovietų.

1944 metų liepos 13 dieną rusų kariuomenė užėmė Vilnių, rugpjūčio 1 dieną okupantas iš karto pareikalavo „patrankų mėsos“. 110 tūkstančių vyru buvo prievara mobilizuoti į okupacine kariuomenę, 25–40 tūkstančių padėjo galvas svetimame dviejų Europos kraugerių kare. Į Lietuvą plūstelėjo 130 tūkstančių rusakalbių kolonistų, tarp jų 2783 elitiniai čečėnų, kalmukų ir ukrainiečių kraujyje išsimaudę enkavedistai, 664 emgėbistai. Apsipratę Lietuvoje, kaip Eldorado žemėje, atsivežė savo šeimas, artimus ir tolimus giminaičius. Kolonistai užėmė 88 procentus visų vadovalujamų postų įmonėse ir organizacijose, iš kurių buvo ištumti lietuvių.

1944 metų rugsėjo 9 dieną prasidėjo masiniai suėmimai. Iki gruodžio suimta 53 tūkstančiai Lietuvos gyventojų, 2,5 tūkstančio mokytojų, kunigų, profesorių, darbininkų, ūkininkų ir karininkų išžudyta, 11 tūkstančių išsiusta į Rusijos kalėjimus, kur buvo kankinami ir žudomi. Be žinios po NKVD tardymų dingo 2,3 tūkstančio žmonių. 99 procenai represuotų buvo lietuvių.

Vien pirmajį 1945 metų pusmetį NKVD buvo surengtos 3432 karinės operacijos, per kurias išžudyta 5214 nuo mobilizacijos besislapstančių Lietuvos vaikinų, sulaikyta 38,1 tūkstančio žmonių, iš jų areštuota 23,2 tūkstančio. Iki 1951 metų į „kolchozus“ suvaryta 89 procentai Lietuvos valstiečių. 4 tūkstančiai šeimų, pasipriešinusiu „kolchozų“ kūrimui, ištremta į Sibirą.

Lietuvoje prasidėjus ginkluotam partizaniniams judėjimui, okupacinis režimas nuolat stiprino savo galias: 1946 metų birželio 1 dieną minėtų enkavedistų ir emgėbistų Lietuvoje buvo jau 3 tūkstančiai, o 1947 metais – jau 13,8 tūkstančio. Visi komunistai – jų buvo 34,7 tūkstančio (tarp jų – 38 procentai lietuvių, kiti – kolonistai) – ir komjaunuoliai buvo apginluoti ir prievalejo dalyvauti lietuvių represijose. 1945 metais Lietuvoje buvo 60–70 tūkstančiai represinių struktūrų karių, tarp jų – 9,7 tūkstančio stribų.

Lietuvoje, vienais duomenimis, išžudyta 20,5 tūkstančio, kitaip – 30 tūkstančių partizanų. 1945–1953 metais Lietuvoje buvo surengti 34 trėmimai, jų metu ištremta 118 tūkstančių žmonių. Treptyse nuo bado ir ligų mirė 40 procentų visų ištremtųjų.

Unikalūs leidiniai

Žinotina, kad „Tragiški Lietuvos istorijos puslapiai 1940–1953“ iš pradžių buvo išleista anglų kalba (2014,

2017, vertė Aušra Reklaitytė), po to, atliepiant į besidominčių to laikotarpiu istorija pageidavimus, – lietuviškai (2015, 2016), vėliau ir prancūzų kalba (2016, 2018; vertė autorius duktė Jūratė. Beje, ji į prancūzų kalbą išvertė D. Grinkevičiūtės „Lietuviai prie Laptevų jūros“.

Tokios stambios, fundamentalios, kompleksiškos, originalios, įtaigios knygos, kaip V. Terlecko monografija „Priešinimasis Lietuvos nukryžiavimui 1944–1953. Mitai ir tikrovė“ dar neteko skaityti. Gintaras Šidlauskas teisingai knygą pavadino gausybės išskirtinių faktų rinktine (sutelktine) su analitinėmis ižvalgomis ir fundamentaliomis išvadomis. Toliau jis rašo: „Knygoje pateikta informacija enciklopediškai tiksliai ir temiškai taikli.“

Iki šiol mūsų istoriografinioje prie tokio temų, kaip antai: Lietuvos žmonių skurdinimo ir plėšimo, partizanų žvalgų įdiegimo į represines įstaigas, užsieniečių partizanus, žuvusių laisvės kovojo niekinimo „repertuarą“ ir jų atminimo naikinimo tikslus, moterų žaginimo, partizanų demonizavimo, aukų skaičiaus manipuliavimo ir kitų buvo tik fragmentiškai prisiliesta. V. Terleckas šiomis temomis parašė išsamias studijas. Net į plačiai nagrinėtas temas jis pažvelgė kitaip, panoramiškai. Labai vertinga, kad V. Terleckas surinko ir paskelbė daugybę žmonių atsliepimų apie mūsų kovojo tojus, į atmintį sugrąžino daugelį užmirštų didvyrių. Knygą praturtina, tekstus papildo daugybę temiškai su grupuotu, iškalbingų nuotraukų, kurių dalis skelbiama pirmąkart. Apiskritai V. Terleckas kalba ne lyg koks skaitytojas iš šono, bet kaip į rašomų įvykių ir procesų sūkurį įsuktas žmogus. Vytautas Kavolis manė, kad istorinės knygos turi būti rašomas pagal draminių scenarijų, nes suteikia įdomumą, leidžia aprépti istorijos procesų esmę. Tokius reikalavimus atitinka aptariama knyga.

Ačiū knygų autorui už jo triūsą ir drąsą su savo knygomis stoti į gretą do rū Lietuvos žmonių, kovojančių su užsienio militaristais ir jų kolaborantais... pačioje Lietuvos. Su jo knygomis mes tapsime stipresni ir vieningesni, iš sa vo širdžių kaip piktžoles rausime nuoskaudas ir nepasitenkinimą dėl Lietuvos nepriklausomybės ir lietuvių tautos išlikimo šioje mums vienintelėje Dievo skirtoje Žemėje. Tegul šių knygų kelias į Lietuvos bibliotekas ir skai tytojų širdis bus platus ir lygus.

Deja, knygai „Priešinimasis Lietuvos nukryžiavimui 1944–1953. Mitai ir tikrovė“ kelią į bibliotekas ir mokyklas užtvérē... Seimo pirmininkas Viktoras Pranckietis. Portalui „Delfi“ paskelbus per du tūkstančius atsiliepimų (daugiausia teigiamų), siūlymų, kad ši knyga būtų išdalinta bibliotekoms ir mokykloms, V. Pranckietis žurnalistams pareiškė, jog ši knyga sunki, jaunimas jos nesupras. Taip jis kalbėjo vos knygai pasirodžius (2017 metų rugpjūtį) knygynuose. Aišku, kad jos nebuvu perskaitęs, o gal taip jam kas nors patarė...

Prof. Ona VOVERIENĖ

Ivykiai, komentarai

Kodėl streikuoja Mokytojas?

Jei kas anksčiau būtų pasakęs, jog atkurtai nepriklausomai Lietuvai gyvuojančiai trečią dešimtį ateis diena, kai streikuoti pradės mokytojai, būčiau nepatikėjės. Ką tokio galima padaryti, kad streikuoti pradėtų... mokytojai? Na, suprantu – gali streikuoti darbininkai, taksi vairuotojai, geležinkeliečiai, prekybininkai, bet... mokytojai? Pasirodo, tai visiškai įmanoma, tik reikia, kad šalies valdžia atitektų žmonėms, niekiniantiams mokytojų. Deja, bet taip ir įvyko Lietuvai skaičiuojant trečiąjį atkurtos nepriklausomybės dešimtmetį.

R. Karbauskio vadovaujami „valstiečiai-žalieji“, spekuliuodami „professionalų“ vardais ir „reformomis“, galutinai įvarė į kampą mokytojus, kad pastarieji ne tik ēmė streikuoti, bet neprasmė išskirė Švietimo ir mokslo ministerijoje. (Aiškumo dėlei priminsime, kad streikuoja tik viena profesinė sąjunga – Lietuvos švietimo darbuotojų profesinė sąjunga, vadovaujama Andriaus Navicko, o kitos penkios profesinės sąjungos pernai pasirašė Lietuvos švietimo ir mokslo šakos kolektinę sutartį, todėl jų nariai streikuoti negali, tačiau vis daugiau mokytojų iš šių pasirašiusių profsąjungų dedasi prie streikuotojų.)

Visgi nemažai žmonių nesupranta, kodėl streikuoja mokytojai, juo labiau kad suinteresuoti politikai su Premjeru priešakyje bando įteigtis mintį, kad „mokytojai ir taip daug gauna nieko neveikdam“; o vienintelis jų reikalavimas – kelti atlyginimus. Jei jau taip reikia

„valstiečiams-žaliasiems“, galima diskutuoti, ar normalu, kad kirpėjas ar santechnikas už mokytojų uždirba trispenskis kartus daugiau, bet mokytojai streikuoja ne dėl to. Jie aiškiai sako: „Nesityčiokite iš mūsų!“ Ir klausia, kodėl „reformos“ stumiamos nesitarant su mokytojų bendruomene, visiškai neatkreipiant dėmesio į mokytojų išsakomas problemas, į išdėstytaus pasiūlymus, pateikiamus argumentus. Kodėl – be jokių skaičiavimų, analizų, aptarimo? Stai įvedė etatinį apmokėjimą. Iš pirmo žvilgsnio – puiku, nes etatas visada turi konkretių išraišką skaičiais, tai yra pinigais. Nieko panašaus! Tas „valstietiškas“ mokytojo etatas susideda iš trijų sudedamųjų dalių – kontaktinių, nekontaktinių ir ... veiklos bendruomenei valandų (tai susirinkimai, projektais ir taip toliau, na, kažkas panašaus į visuomeninę veiklą). Kontaktinės valandos – tai darbas pamokų metu, nekontaktinės – pasiruošimas pamokai, darbų taisymas, vertinimas, tėvų informavimas ir panašiai (nekontaktinės būtinės, kad sklandžiai vyktų kontaktinis darbas). O kam reikia tos trečiosios visuomeninės veiklos? Argine pamoka yra svarbiausia mokytojo darbo dalis? Ne, nes pagal „valstietišką“ reformą, visos trys dalys yra... vienodos! Gali turėti 11 kūno kultūros pamokų (pirma dalis), paskui kažkiek nekontaktinių (antra dalis) ir būti aktyvus visuomenininkas (trečia dalis), pavyzdžiu, R. Karbauskio „etninės – pa-

gonyškosios kultūros“ idėjų skleidėjas, ir gauti tiek pat, kiek gauna lietuvių kalbos ir literatūros mokytojas, turintis 27 pamokas, bet... neturintis etato, kol ne-prilipdoma trečioji sudedamoji (nepaisant to, kad jam neliko vienos trečiai dalių, nes, žinote, turėdamas galybę mokinį diktantų ir rašinių taisymo namie, jis tiesiog neturi niekams laiko!). Pasak mokytojų, mokyklos administracija priversta „stumdyti“ tas valandas, nes etatas turi būti sudarytas iš visų trijų „kišenių“, kurių valandos apmokamos vienodai. Tad vienas iš mokytojų reikalavimų – nenuvertinti pamokos, ją prilyginant, pavyzdžiui, pasikalbėjimui su tėvais visai ne vaiko auklėjimo tema. Na, ir galų gale – gal matematiko, chemiko, lituanisto darbas visgi skiriasi nuo kūno kultūros mokytojo darbo kvalifikacijos ir atsakomybės pozicijų? Žinoma, administracijai irgi palikta per daug interpretacijos laisvės. Beje, antroji sudedamoji dalis – nekontaktinės valandos – liko tokia pat, neatsižvelgiant į mokytojo darbą namuose tai-sant sąsiuvinius.

Kitas dalykas, papikinės mokytojus – manipuliacija metinėmis valandomis. Pasak Kaišiadorių progimnazijos mokytojos D. Nasevičienės (www.bernardinai.lt, 2018-12-11), „dabar kontaktinės valandos skaičiuojamos ne savaitei, o metams. Tai sukelia daug painiavos ir neaiškumų. Tas skaičiavimas atrodo nekaltas, bet kai perskaiciuojai, pamatai, kad tokį atlygi-

nimą, kurį mokytojas anksčiau gaudavo už 18 kontaktinių valandų, dabar jis gauna už 20,5 valandos. Darbo apimtis padidėjo, o atlygis – ne. Vieni mokytojai turi 26 kontaktines valandas ir neturi etato, kiti turi 20 valandų ir jiems susidaro etatas“.

Aiškumo dėlei paskaičiuokime ir mes: pagal „valstietišką“ reformą mokytojas turi 36 valandas per savaitę, o per metus – 1512. Bet juk metuose yra 52 savaitės, tai yra 1872 valandos (o ne 42, kurių atitinka 1512 valandų). Kur dingsta likusios, tai yra 360 valandų? Ir, žinoma, atlyginimas už darbą? Ar žmogaus atostogos neįskaičiuojamos į darbo laiką ir yra neapmokamos? Taigi išeina, jog pagal šią „reformą“ per porą metų mokytoju bus nesumokėta už vieną mėnesį. Per 5 metus – už pustrecio mėnesio. Ir taip toliau. Na, iki sulaiks pensijos, paaikės, kad metus mokytojas dirbo nemokamai, beje, įtaibusatsižvelgta skaičiuojant pensiją. Jūs sutiktumėte, dirbdami tą darbą, kurį dirbate dabar, kasmet ne-gauti atlygio už porą darbo savaičių? Nesutiktumėte? Tai kodėl turi sutiki mokytojai? Štai jie ir streikuoja.

Bet premjerui S. Skverneliui tai nė motais, nepaisant to, kad jis atstatydi švietimo ir mokslo ministre J. Petrasauskiene, kurią mokytojai kadaise nušviltė Žalgirio arenaje per Mokytojo dienos minėjimą.

Ojuk kažkas sakė, kad mokytojo profesija iki 2025-ųjų turiapti prestižine!

Gintaras MARKEVIČIUS

Pateiktos Prezidentės pataisos dėl pedagogų etatinio apmokėjimo

Gruodžio 6 dieną Lietuvos Respublikos Prezidentės Dalios Grybauskaitės iniciatyva Seimui ypatingos skubos tvarka pateiktos įstatymų pataisos, kurios palengvins etatinio apmokėjimo įgyvendinimą.

Šalies vadovės inicijuotame susitikime su švietimo profesinė sąjungų atstovais ir švietimo ekspertais buvo pasiekta bendras sutarimas, kad etatinis apmokėjimas turi būti

paprastesnis ir aiškesnis.

Prezidentės pateiktos įstatymų pataisos siūlo lengvesnę etatinio darbo užmokesčio struktūrą, pagal kurią nustatomos dvi mokytojų veiklos kategorijos – viena, susijusi su pamokomis bei pasirengimu joms, kita – su vadovavimu klasei, veikla mokyklos bendruomenėje ir paties mokytojo profesiniu tobulejimu.

Šios pataisos sudarys sąlygas leng-

viai taikyti etatinį apmokėjimą, neleis manipuliuoti mokytojų darbo užmokesčiu ir mažins atotrukų tarp skirtingo lygmens mokyklų. Švietimo ir mokslo ministerija turės patvirtinti darbo grafiko sudarymo taisykles.

Tai įstatymų pataisos, kurios nepareikalau papildomo finansavimo iš biudžeto. Visos švietimo sistemos finansavimo didinimas – Vyriausybės kompetencija ir atsakomybė.

Prezidentė šias pataisas siūlo svarsyti ypatingos skubos tvarka, siekiant kuo greičiau atsižvelgti į švietimo profesinių sąjungų ir ekspertų siūlymus, stabilizuoti padėti mokyklose bei tinkamai apginti švietimo bendruomenės interesus įgyvendinant etatinį apmokėjimą.

Šalies vadovė tikisi, kad Švietimo ir mokslo ministerija, siekdama sklandesnės reformos eigos, nedelsdama rengs poistatyminius aktus.

Lietuvos žemdirbių reikalavimai yra pagrįsti

Gruodžio 10 dieną LR Prezidentė D. Grybauskaitė susitiko su Lietuvos žemdirbių vienijančių organizacijų atstovais ir aptarė ES daugiametę 2021–2027 metų finansinę perspektyvą bei joje numatomą paramą mūsų šalies ūkininkams.

Pasak Prezidentės, žemdirbių reikalavimai yra pagrįsti, nes Komisijos pasiūlymai dėl paramos Lietuvos žemės ūkiui yra nepriimtini.

Prezidentė pabrėžė, kad dėl „Brexit“ objektyvios sąlygos nėra palankios deryboms dėl daugiametės perspektyvos, bendras lėšų kiekis mažėja, tačiau Lietuva turi užtikrinti šalies žemdirbių konkurencines sąlygas bendroje Europos rinkoje.

Komisijos siūlymu, tiesioginės išmokos 2021–2027 metų biudžete vėl būtų mažesnės nei ES vidurkis. Susitikime atkreiptas dėmesys, kad iki šiol,

po keturiolikos Lietuvos narystės ES metų, ES nevykdė suderėtų ir vienbalbiai priimtų įsipareigojimų mokėti mūsų žemdirbiams nediskriminacines tiesiogines išmokas.

Šalies vadovės teigimu, Lietuvos netenkina, kad naujajam finansiniam periodui EK siūloma parama kaimo plėtrai mažėja ketvirtadaliu – tokiu pat dydžiu kaip ir turtingesnės ES šalims.

Keičiamos Kaimo plėtros progra-

mos bendrojo finansavimo proporcijos reikštū didelį iššūkį Lietuvos biudžetui, kuris gali būti nepajėgus skirti reikiamų bendrojo finansavimo lėšų.

Todėl šalies vadovė patikino, kad žemės ūkio finansavimas yra tarp svarbiausių derybinių klausimų.

Gruodžio 13 dieną Briuselyje Europos Vadovų Taryboje vyks pirmoji diskusija dėl daugiametės perspektyvos.

Prezidentės spaudos tarnyba

Kaip supratome propagandą 1939-aisiais

Lietuvos kariuomenėje psichologinių operacijų vienetas pradėtas kurti 2004 metais. Tuometiniame Specialiųjų operacijų junginyje (SOJ) buvo įkurtą taktinę psichologinių operacijų grupę. Kariai patirties sémési iš Vokietijos, Nyderlandų specialistų, stažavosi Jungtinėse Amerikos Valstijose.

Sausumos pajėgose psichologinių operacijų grupė įkurta 2005 metais. Tačiau nedaugelii žinoma, jog Lietuvos kariuomenėje tai nėra naujovė. Tarpu kario Lietuvoje veikė Propagandos dalis, 1920 metais perimta iš Žvalgybos skyriaus ir priskirta Literatūros skyriui. Propagandos dalies specialis-

tai vykdė psichologines operacijas Lietuvoje, okupuotose teritorijose ir artimajame užsienyje. Propagandos dalis turėjo aiškią struktūrą, organizaciją, iškeltus uždavinius, glaudžiai bendradarbiavo su Žvalgybos skyriumi bei kitomis institucijomis. Psichologinės ir informacinės operacijos tuomet buvo su-

prantamos kaip ir mūsų dienomis, tik vadintos „propaganda“ – žodžiu, kuris dar nebuvo įgavęs neigiamo atspalvio, o tuometiniai specialistai vadovavosi principais, metodais bei procedūromis, kurie aprašyti šiuolaikinėse psichologinių operacijų doktrinose.

KAM informacija

Pakruojo filialo įkūrimo 30-mečio šventė

Gruodžio 1 dieną Pakruojo kultūros namų salėje įvyko Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos Pakruojo filialo šventė, kurios metu buvo paminėtas „Tremtinio“ klubo įkūrimo 30-metis, prisiminti ir pagerbti buvę organizacijos pirmininkai, aktyvistai. Šventėje koncertavo Pakruojo „Atžalyno“ gimnazijos ir Juozo Pakalnio muzikos mokyklos mokiniai.

Renginys prasidėjo tradiciniu Valsybės vėliavos pagerbimu, tylos minute už visus mirusius organizacijos narlius bei žuvusius krašto partizanus. Po jos „Atžalyno“ gimnazijos moksleivai ir tremtinė Zita Gasiūnienė iš salės išnešė gėlių puokštės su žvakelėmis. Vie na jų padėta prie paminklo partizanams, kita – prie paminklo negriūsiems tremtiniams. Renginį vedė TS-LKD PTKF Pakruojo skyriaus pirmininkė Jadviga Korsakienė.

Išsamų pranešimą apie organizacijos trisdešimties metų veiklą padarė Pakruojo filialo pirmininkė Zita Vėžienė. Ji priminė, kad Pakruojo „Tremtinio“ klubas įkurtas 1988 metų lapkričio 27 dieną. Pirmasis organizacijos vadovas buvo mokytojas Viktoras Zarauskas. „Tremtinio“ klubo iniciatyva pastatytas paminklas tremtiniams, atstatytas paminklas bolševikų aukoms Linkuvos gimnazijos mokiniam ir pastatytas koplystulpis Pakruojo viduri nės mokyklos kieme (dabar „Atžalyno“ gimnazija), o prie mokyklos sienos pri kalta memorialinė lenta su žuvusių pavardėmis. Aktyvūs klubo steigėjai ir pagalbininkai buvo Neprilausomos Lietuvos karininkas, politinis kalinas Aleksandras Povilaitis, tremtiniai Elena Morkūnienė, Vida Karvelienė, Povilas Karvelis, Danutė ir Vladas Jane liūnai, Vida Karvelienė, Elena Aušrelė Čepaitienė, Aldona Česnienė, Leonidas Pabilionis, Algirdas Čepys, Bronislavas ir Zenonas Gasiūnai, mokytojas Jonas Kelevišius, inžinerius Juozas Mockūnas, Zigmantas Kirdeikis ir kiti.

Antrojo Pakruojo skyriaus pirmininko Leonardo Pabilionio pirmininkavimo metu buvo įamžintas Jono Noreikos-Generolo Vėtros atminimas, 1997 metais Šukionių pagrindinei mo-

kyklai buvo suteiktas Jono Noreikos vardas. Laisvės kovų dalyvės Stasės Mauragienės vadovavimo metu, mokytojo Jono Kelevišiaus iniciatyva, buvo įamžintas Lygumų partizanų atminimas, jų niekinimo vietoje pastatytu Pie ta – kančią motinos statula. Pastatytas paminklas Uniūnų partizanų mūšio vietoje, suorganizuotas iškilmingas mūšio 50-mečio minėjimas. 1997 metais jos ir D. Janeliūnienės iniciatyva įkurtas tremtinų vokalinis ansamblis. Jo pirmoji meno vadovė buvo tremtinė Diana Šurnienė. Ansamblis (vėliau klubas) gyvavo 22 metus. Mirus jo seniūnei ir ansamblio įkūrėjai D. Janeliūnienė, jo veikla nutrūko.

Ketvirtoji LPKTS Pakruojo filialo pirmininkė Zita Gasiūnienė. Didžiausias jos darbas – granitinių paminklinių lentų Pakruojo „Atžalyno“ gimnazijos kieme su čia užkastą partizanų pavardėmis gamyba ir didelės iškilmės jų atidengimo ir šventinimo metu, 1998 metais iškilmingai atšvęstas filialo 10-mečis. Z. Gasiūnienė iš filialo aktyvo nepasitraukė, ji nuolatinė filialo tarybos ir valdybos narė, filialo pirmininkė pagalbininkė.

Penktosios filialo pirmininkės Sigito Janušauskiene iniciatyva filialas nusipirko butą ir Jame įkūrė būstinę. Juozo Mockūno iniciatyva pagerbtas Pašvitinio partizanų (29 aukų) atminimas, suorganizuotas iškilmingas LPKTS Pakruojo filialo 15 metų su kakties minėjimas. Kreivakiškyje filialo ir dvaro savininko Vidmanto Palujansko rūpesčiu 2002–2005 metais surengti keturi LPKTS Jaunesniųsios kartos saskrydžiai.

Sigitą pakeitė Vidmantas Palujanskas. Toliau buvo tęsiama tradicija dvaro organizuoti LPKTS JKS saskrydžius. Surengtas žygis Prisikėlimo apygardos partizanų takais, Uniūnų partizanų mūšio 70-mečis, ekskursija „Istorinė Žemaitija“ ir kt.

Mirus V. Palujanskui, vadovauti filialui ėmėsi Zita Vėžienė, dirbanti iki šiol. Nuo 1996 metų ji buvo aktyvi narė, atsakinga už informacijos ir pasipriešinimo istorijos rinkimą.

(keliamas į 7 psl.)

Sveikiname

85-ojo gimtadienio proga nuoširdžiai sveikiname buvusį Tomsko sr. tremtinį Vytautą ŠLIUMBĄ. Linkime sveikatos, Dievo palaimos, ilgiausių metų.

Seima ir LPKTS Kauno filialas

80-ojo gimtadienio proga sveikiname buvusią tremtinę Marytę JUŠKAITĘ-PAREIGIENĘ. Linkime kiekvieną dieną sutiki kaip pavasario aušrą. Lai širdyje visada skamba gimtinės laukų vyturio giesmė, kviečianti džiaugtis gyvenimu... Stiprios sveikatos, asmeninės laimės linki bendro likimo draugai –

Buvę Bolturino tremtiniai

*Metus ne mes gyvenime skaičiuojam –
Jie krenta žemén vyšnių
Žiedlapiais baltais.
Jie lekia viesulu ir niekad nesustoja...*

Gražaus jubiliejaus proga sveikiname LPKTS Jurbarko filialo nares:
Aldoną CESNULIENĘ – 90-ojo,
Genovaitę URBONAVIČIENĘ – 85-ojo,
Eleną BARŠKIETIENĘ ir Stanislovą GIEDRAITIENĘ – 80-ojo,
Gražiną MATUZIENĘ – 75-ojo,
Stasę ŠMATAUSKIENĘ – 65-ojo.

Linkime sveikatos, tyro džiaugsmo, artimųjų meilės ir Dievo palaimos. Lai jus saugo angelas sargas.

LPKTS Jurbarko filialas

75-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname LPKTS Tauragės apskrities koordinatorių, Tauragės filialo valdybos ir tarybos narį, aktyvų, darbštų, nepavargstantį Vidą ČEREŠKEVIČIŪ.

Dékojame už aktyvią veiklą, linkime stiprios sveikatos, neblėstančios energijos ir ilgų gyvenimo metų.

LPKTS Tauragės filialas

55-ojo gimtadienio proga nuoširdžiai sveikiname LR Seimo narį, LPKTS tarybos narį Vytautą JUOZAPAITĮ. Linkime sveikatos, daug skambiu dainų ir prasmingų darbų tévynės labui.

LPKTS valdyba ir taryba

Padėka

Dékojame paaukojusiems Partizanų alėjos Kaune įgyvendinimo darbams:
Birutei Čiučkienei – 20 eurų,
Aleksandrai Aldutei Blekienei – 20 eurų,
Emilijai Čepkauskienei – 30 eurų.

Visus geros valios žmones kviečiame aukoti Partizanų alėjos Kauno senosiose kapinėse statybai. Tai Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos inicijuotas projektas. Alėjos įrengimo darbai jau pradėti.

Partizanų alėją numatoma atidaryti 2019 metų vasario 16 dieną, minint 1949 metų vasario 16-osios LLKS tarybos Deklaracijos 70-mečį.

Alėjos įrengimo samata – 55 tūkstančiai eurų. Šiuo metu turime 47 tūkstančius eurų, tad lėšų dar trūksta.

Aukojamas lėšas prašome pervesti į Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos sąskaitą LT537044060008103591, AB „SEB bankas“, banko kodas 70440. Daugiau informacijos www.partizanualeja.lt.

Dékojame už Jūsų gerumą!

LPKTS valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“ 2019 metams

Prenumerata priimama iki gruodžio 28 dienos bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinus informacijos tel. 8 700 55 400, internetu www.prenumeruok.lt. Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį. Prenumeratos indeksas 0117. Kaina:

1 mėn. – 2,65, 3 mėn. – 7,96,
6 mėn. – 15,91, 12 mėn. – 32,13 euro.

2018 m. gruodžio 14 d.

Tremtinys

Nr. 46 (1308)

5

Kanauninkas Vytautas Prajara

Pabaiga.

Pradžia Nr. 45 (1307)

Kai žinia, jog auklėtinis Vytautas Prajara mokosi Kauno kunigų seminarijoje, pasiekė Igliaukos vidurinę mokyklą, mokyklos vadovybė nurodė išmesti visas jo, kaip tokią nešlovę padariusio mokinio, nuotraukas iš mokyklos stendų, net ir grupines...

Vytautas stojamuosius egzaminus i seminariją išlaikė gerais pažymiais, tačiau savo pavardės klerikų sąrašuose nepamatė. Atsirado vėliau, tik įsikišus įtakingiems bažnyčios hierarchams. Tad „klaida“ buvo ištaisyta... Vytautas pamena, kaip tada meldėsi Dievui: „Viešpatie, padaryk taip, kad mane priimtu į seminariją, nes būsiu tik muzikantu, o Tu neteksi kunigo...“

Tuo metu dar vyko karas Afganistane, tad seminarijos vadovybė bijojo, kad už mažiausius nusižengimus gali saugumas priversti juos pašalinti klieriką iš mokymo įstaigos, o tada vienas kelias – į karą lauką... Pataré visiems nelaikyti uždraustos literatūros. Kartą aptiko pas Vytautą J. Petručio „Kaip jie mus sušaudė“. Vos nepašalino iš seminarijos ir jo, nes saugumas ir čia turėjo savo ausis.

Sovietinio saugumo dėmesyje

Saugumas Vytautą verbavo nuo pat mokslo seminarijoje pradžios, grasino. Dar kunigas Juozas Zdebskis jaunuoli mokė, kad pakviestas į tą įstaigą ir sau gantis provokaciją, niekada nepasirašinėt ant jokių pateiktų dokumentų. Kartą pasikvietę klausinėjo, kiek Lietuvoje vyskupų, ar seminarijoje nevyks ta uždrausta veikla? Vytautas atsakinėjo su ironija, pasišaipydamas. „O dabar pasirašyk, kad apie mūsų pokalbių nėkam nesakysi...“ Nepasirašė.

Seminarioje išitraukė į pogrindinę veiklą, po apklotu daugino J. Zdebskio duotą „Kroniką“, įvairias knygeles. Užverbuotų kunigų pagalba saugumas jį susekė, vėl grasino, gąsdino, kad bus taip, kaip kun. Juozui Zdebskiui. Tačiau seminaristas nepabūgo ir toliau dirbo pogrindje. 1987 metais Vytautas išventintas kunigu ir paskirtas Garliavos parapijos vikaru. Per jo Primicijas (išventinimą į kunigus) Garliavos jaunimas sugalvojo vaidinimą apie Lietuvą, išjaustė Lietuvos kontūrus ir apipynė spylgiuota viela. Gavo šaukimą atvykti pas Lietuvos saugumo komitetą pirmininką generolą Eduardą Eismuntą. Išvažiavo į Vilnių „Žigiliu“, tačiau tas ēmė ir sugedo. Kol keitė detalę, Vilniu pasiekė pavėlavęs. Atvažiuoja, užeina į sargybos stebimą pastatą, nuveda į kabinetą pas E. Eismuntą. Tas liepė sėstis, nurodė kėdę. Kad nebūtų provokacijos, kunigėlis atsisėdo, tačiau į kitą kėdę, kaip jį mokė. „Kodėl vėluojji?“, – paklausė generolas. „Pavedė tarybinę techniką“, – drąsiai atsakė ir paaiškino, kad rusiškas automobilis sugedo. Žodis po žodžio, atėjo eilė pamokymams. „Nesugriausit Sovietų sąjungos nei tu, nei Svarinskas, tik sau bėdos prisidarysit“, – moko generolas. „Irgriauti nereikės, jí pati sugrius, – drąsiai atsakė 27 metų Garliavos vikaras Vytautas Prajara.

Metelių klebonas groja trimitu, akordeonu...

Atgimimo metais

1988 metų pradžioje Garliavos bažnyčioje sugiedamas Lietuvos himnas. Kviečia jį į Kauno rajono partijos komitetą ir priekaištauja, kad už tokius nusižengimus jaunaskunigas galiai suradurti kaičiame. O šis ēmė ir paaiškino, kad joks čia nusikaltimas, jei „Tautinę giesmę“ ir prie Stalino giedojo. „Juk 1944 metais „Tautiška giesmė“ buvo atkurta kaip sovietų Lietuvos himnas, jį giedojome iki pat 1950 metų...“ Komunistai sutrikę, negali būti! Perdavė „bylą“ į prokuratūrą, o toji jį nubaudė... išspėjimu.

Sajūdžio laikai – mitingai, susibūrimai. Kunigas visų šių įvykių sūkuryje. Kai po 1988 metų rugpjūčio 23 dienos mitingo Vingio parke, kur dalyvavo apie 200 tūkstančių žmonių, važiavo „Žigiliu“ su garliaviečiais namo per langą mosuodami Trispalve, prie Kauno juos sustabdė milicia. Apkaltino, kad Trispalvė uždrausta, teks mokėti baudą. I tai Vytautas sakė, kad reikia sekti įvykius, kad Trispalvė Lietuvoje vėl gali plevėsuoti laisvai nuo kovo 20 dienos. Milicininkai sutriko, ēmė kažkam skambinti, paskui atsiprašinėjo...

Metelių kasdienybėje

Kaip teigia žurnalistas Šarūnas Šimkevičius, Meteliuose kun. V. Prajara kasmet kviečia parapijiečius į talkas. Anksčiau susirinkdavo tik vietiniai, bet jau daug metų atvažiuoja moksleiviai net iš Kumečių kaimo, Alytaus rajono. Jau kelerius metus iš eilės klebonas organizuoja ir meteliškių susitikimus. Ragna bendrauti šeimas, rengti giminių susitikimus. Juk nuo to prasideda pirmosios bendruomenės užuomazgos.

Vienas iš kunigo Vytauto hobis yra literatūros religine tematika rinkimas. Dirbant kunigu įvairoje parapijose neišvengiamai tenka bendrauti su vietas žmonėmis, domėtis istorija, todėl kyla mintis paraginti žmones neišmesti senų ir apiplyšusių knygų, o išsaugoti jas ateities kartoms. Dalį tokų knygų žmonės, žinodami klebono pomėgi, jam atiduoda. Patenka jos į geras rankas, saugomas ir skaitomas, knygos randa savo vietą bibliofilo bibliotekoje. Dalį įdomesnių knygų kolekcininkas laiko klebonijoje, kur joms įrengta ekspozicinė salė. Aplink visą kambarį tėsiasi atviros lentynos, kur knygos ir eksponuojamos. Beje, ne tik knygos, periodika, bet ir įvairūs dokumentai, mo-

Kunigai prie Viduklės bažnyčios. Iš kairės: Viktoras Brusokas, Jonas Boruta, Alfonsas Svarinskas, Alfonsas Bulotas ir Vytautas Prajara

netos, plakatai. Seniausios knygos – net iš 19 amžiaus.

Jo kolekcija atvira visuomenei, specialistams. Klebonas surado ir įdomių senovinių dokumentų apie Metelių kraštą, kuriais naudojasi ir naujos knygos apie Metelius rengėjai. Bibliofilas domisi Metelių krašto istorija, ieško įvairių šaltinių šia tema. Turi ir garsaus katalikų veikėjo K. Žitkaus rankraščių. Labai domina ir įvairios senovinės knygos. Kartais knyga įdomijau vien dėl savo pavadinimo. Štai pasirausės knygų dėžėje kunigas ištraukia caro laikais išleistą Šventmikio „Smertį“. Daug knygų su įvairiais senais antspaudais, išrašais. Dalį tokiu išrašu sunku perskaityti ne tik dėl tekstu išblukimo, bet ir dėl rankraščio kaligrafinės kokybės.

Kolekcininkas turi spaudos draudimo laikų rankraštinę pamokslų knygą, parašytą tokiu menišku įskaitomu šriftu, mėgdžiojant spaustuvines raides, kad galima ne tik skaityti be vargo, bet ir pasigrožėti pačiu leidiniu. Knygoje dar pilna įvairių mažesnės apimties religinių rankraščių, puikiai įskaitomų. O štai kaiamo žmonių išrašus, išrašytus maldaknygėse, perskaityti labai sunku. Dalis autografų ar antspaudų iškirpti iš knygų dar sovietiniais laikais, žmonėms bijant daiktinių įrodymu arba perleidžiant knygas kitiems savininkams.

Savo kolekcijoje jis saugo keletą sasiuvinių, turinčių pavadinimą „Vatikano radijas“. Tais laikais Vatikano radio buvo klausomasi prie radio prijungus kokią nors garso išrašymo aparatūrą. Paskui juostelės ar kasetės buvo klausomasi pakartotinai užrašant tekstus į sasiuvinius. Tokio sasiuvinio priekyje užrašomos ir laidų transliavi-

mo datos. Uždraustos knygos buvo dauginamos įvairiais būdais. Vienas tokių – perrašymas ranka. Biblifilo kolekcijoje yra Stasio Ylos „Žmonės ir žvėrys dievų miške“ rankraštinis variantas, kurį sudaro keliolika storų sasiuvinių. Beje, tais laikais buvo perrašinėjamos ir Maironio, Antano Baranausko, Bernardo Brazdžionio knygos. Kolekcininkas saugo ir filmo „Devyni nuopuolio ratai“ rankraštinę recenziją.

Jo archyve yra pogrindžio leidinių, paruoštų išrišimui, sudėtų tarp laikraščių ar blankų, bet taip ir neįrišytų, gal prasidėjus Sajūdžio laikams, kai tokia spauda neteko buvusios reikšmės. Nors kai kurie sovietmečio pogrindžio leidiniai dar ėjo ir Sajūdžio laikais, greta su naujais laikraščiais, pavyzdžiu „Rūpintojėlis“. Tik jau gražiau apipavidalinči, nes anais laikais meno grožybių nebuvo, svarbu buvo tekstas ir paskirtis. Klebonas turi pogrindžio periodinių leidiunių ir knygelių, smulkų spaudinių.

Kita veikla klebono aistra ir pomėgis yra muzika – tiek klasikinė, tiek liaudiška. Su Metelių parapijos kaimo kapela „Metelys“, kurioje groja akordeonu, kunigas jau apkeliavo visą Lietuvą.

Kunigas džiaugiasi, kad Seirijų seniūnė Česlova Šmulkštienė aktyviai dalyvauja Metelių parapijos visuomeninėje veikloje, padeda kasdieniniuose darbuose. Jo pagalbininku dideliuose darbuose yra ir Lazdijų rajono meras Artūras Margelis. Paklaustas, iš kur ima tiek energijos, sako, kad visi geri dalykai padaromi su Dievo pagalba: „Visas gyvenimas yra džiaugsmas, kai gali dėkoti Dievui, jog esi sveikas ir gyvas“, – sako kunigas kanauninkas Vytautas Prajara.

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Metelių Kryžių Švč. Mergelės Marijos Rožinio Karalienės koplyčia

Istorija be „baltų dėmių“

Lietuvos laisvės armijos įkūrėjo Kazio Veverskio-Senio 105-osioms gimimo metinėms

Kova prieš sovietinius okupantus prasidėjo nuo pat pirmos okupacijos dienos – 1940 metų birželio 15-osios. Kai tik raudonojo grobiko batas atsiustojo Lietuvos žemėje, vienokiu ar kitokiu būdu buvo prieš okupantą kovoja. Visuose Lietuvos kampeliuose steigėsi pogrindinės organizacijos, buvo leidžiama pogrindinė spauda, kurioje buvo raginama nepalūžti, nepasi- duoti, nes laimi tik tas, kuris kovoja.

Sumanymas įsteigtį LLA

Vienas iš Lietuvos partizaninio pasipriešinimo pradininkų, Lietuvos laisvės armijos įkūrėjas ir vadas buvo Kazys Veverskis, gimęs 1913 metų gruodžio 9 dieną Kauno apskritys Veliuonos valsčiaus Kalvių kaimo ūkininkų Stasio ir Uršulės Veverskių šeimoje. Kazys buvo pirmasis vėliau iki dešimties vakių išaugusioje šeimoje. Tėvas mirė, kai Kaziui buvo 19 metų, tad jam, kaip vyriausiam sūnui, teko užkyje padėti mamai ir rūpintis jaunesniais broliais ir seserimis. Šeima buvo labai patriotiška ir vėlai buvo išaukletė šia dvasia. Tai įrodo, kad visi septyni broliai išėjo partizanauti ir kovoti prieš sovietinius okupantus, keturi iš jų žuvo, o likę gyvi, kaip ir vienos trys seserys, savo duoklę tėvynei atidavė stalininiuose lageriuose.

Kazys baigė šešias pradžios mokyklas,

vėliau mokėsi Kretingos Pranciškonų gimnazijoje, Jurbarko valstybinėje gimnazijoje ir Kauno „Aušros“ gimnazijoje. Istojo mokykla i Karo mokyklą, bet nebaigė, nes nepatikėtina veda tvarka. Lietuvai atgavus Vilnių, studijavo Vilniaus universitete teisę, vadovavo studentų ateitininkų korporacijai „Kestutis“.

Prasidėjus pirmajai sovietų okupacijai, pasitraukė į Vokietiją, kur gyveno internuotų asmenų stovykloje Rytprūsiuose, kiek vėliau persikėlė į Berlyną ir dirbo „Deutsche Verlag“ leidykloje makulatūros išvežotoju. Prasidėjus Vokietijos–Sovietų sąjungos karui ir vokiečiams užėmus Lietuvą, jis nelegaliai grįžo į Lietuvą, toliau studijavo teisę ir kartu su broliu Pranu, kuris dalyvavo Lietuvos aktyvistų fronto (LAF) Kauno skyriaus veikloje, sumanė įsteigtį Lietuvos laisvės armiją. Pirmiausia buvo sukurta LLA programa, kurią parašė Kazys Veverskis.

Išrenkamas organizacijos vadu

Įsteigiamą Lietuvos laisvės armiją pirmiausia stojo buvę Lietuvos kariuomenės žemesnio laipsnio karininkai ir puskarininkai, šauliai, 1941 metų birželio 23–28 dienų sukilimo dalyviai. Jau 1941 metų gruodžio 13 dieną Vilniuje, Gedimino pilyje šios naujai įkur-

tos organizacijos nariai davė priesaką kovoti už laisvą Lietuvą. Ši diena oficialiai laikoma LLA įkūrimo data. Pagrindinis LLA tikslas – ginklu kovoti prieš okupantus ne tik vokiečius, bet ir bolševikus, jei vokiečiai karą pralaimės. Taigi tai buvo kartu ir antinacinė, ir antisovietinė pasipriešinimo organizacija. LLA, kaip ir daugelis pasipriešinimo organizacijų, pasirinko pasyvios rezistenčios taktiką, nes partizaninė kova prieš vokiečius būtų paranki sovietams greičiau antrą kartą okupuoti Lietuvą.

Pirmais LLA narių slapo susirinkimo metu LLA vadu buvo išrinktas Kazys Veverskis, kuris pasirinko Senio slapyvardį. Prasidėjo sunkus organizacinis darbas. Iš pradžių svarbiausia buvo sudaryti organizacijos struktūrą. K. Veverskis-Senis sunkiomis okupacijos sąlygomis važinėjo po vietoves, kur buvo dislokuoti lietuviškieji savisaugos daliniai, vedė agitacinių darbų, nuveždama kariams pogrindinės literatūros, kvietė juos įstoti į LLA, kurios gretos sparčiai augo – kūrėsi apygardos, rinktinės, kuopos, jų štabai.

LLA vadovybė buvo numačiusi įkurti Lietuvoje keturias apygardas (kiek vėliau buvo įkurtos penktos – Telšių): Vilniaus, kuri turėjo vadintis „Marso“ apygarda, Kauno – „Jupitario“, Šiaulių – „Saturno“ ir Panevėžio –

„Neptūno“. Rinktinės turėjo būti pavadintos žverių vardais, kuopos – paukščių, būriai – medžių vardais. Kad šis darbas būtų spartesnis ir produktyvesnis, organizacijos įkūrėjai pasiskirstė regionais: K. Veverskis-Senis veikė Vilnius ir Kauno apygardose, brolis P. Veverskis – pačiame Kaune, Adolfas Eidimantas Žybartas, Papunis – Šiauliuose.

LLA siekė sukurti Lietuvos kariuomenės branduoli, telkė naujus narius, apmokė juos karybos, aprūpino ginklais, skirstė darbus. Per dvejus su puse metų nedidelė grupė organizacijos įkūrėjų sugebėjo sukurti karių struktūrą, kuri tuo metu vienijo maždaug 10 tūkstančių Lietuvos patriotų. 1944 metais pro Lietuvą praėjės frontas kai kur išardė pogrindinę ryšių sistemą, išblaškė šabus ir eilinius LLA karius, o enkavedistai į organizacijos vidų sugebėjo infiltruoti savo agentus.

Emėsi LLA perorganizavimo

K. Veverskis-Senis emėsi sunkaus ir atsakingo darbo – LLA perorganizavimo, kuris truko iki vasaros pabaigos. Po reorganizacijos proceso, LLA perėjo prie aktyviosios veiklos, o jos ginkluotas veikiantysis sektorius – „Vangai“, pradėjo atvirus partizaninius veiksmus.

(keliamo į 8 psl.)

Raudono pragaro kelias

dome apie 300, išgamų pasitaikė tik vienas, dirbęs priešgaisrinėje lagerio apsaugoje. Atsisakė galimybės išsaugoti gyvybę, padaryti viešą atgailą.

Krito darbo rodikliai, nes lazda buvo išmušta iš brigadininkų rankų.

Po Stalino mirties įtampa tarp ČK ir kalinių ypač padidėjo, Jautėsi, kad bresta įvykiai. Kareivius ragino be rimtos priežasties prieš kalinius panaudoti ginklą, už tai suteikdavo atostogas, premijuodavo pinigais. Nei iš šio, nei iš to pradėjo šaudyti į kolonas, išvesdami ar parvesdami iš darbo.

Mes irgi ruošėmės. Susiorganizavo nacionaliniai komitetai, susijungę į Pasipriešinimo organizaciją. Buvome aktyvūs ir vieningi, sudarėme kietą kumštį bendroje kovoje. Tarp lagerių ryšius palaikyti padėjo Lietuvos karininkai, atvežti į Norilską 1941 metais. Iš keturių šimtų mažai liko gyvų. Dauguma užėmė vadovaujančius postus. Su jais susitikdavome darbo zonoje.

1953 metų gegužės pabaigoje čekistų išpuolis pagreitino įvykiai, kada sargybos viršininkas 5-ojo lagerio gyvenamoje zonoje nušovė penkis kalinius ir septynis sužeidė. Tai buvo Norilsko sukilimo pradžia. Kaliniai užėmė 4-ojo ir 5-ojo lagerių zonas, miesto statybos darbo zoną, sudarė sukilimo komitetą ir visas lagerio valdymo ir apsaugos grandis. I sukilimo komitetą lietuviai delegavo Algimantą Ruzgį ir Juliją Aleknavičių. 1953 metų birželio 30 dieną kariuomenė puolė lagerį. Surašytame akte po „nuraminimo“ pateik-

ti skaičiai: 5-ame lagerio skyriuje užmušti 58 ir sužeisti 98 kaliniai.

Penktasis lageris iš šešių sukilusių Norilsko politinių kalinių lagerių buvo tarsi sukilimo flagmanas. Čia buvo subrandinta sukilimo pradžia. Čia anksčiau nei kitur kilo juodos vėliavos, čia daugiausia pralieta krauso. Apie tai aš ir kiti sukilimo dalyviai rašėme knygoje „Norilsko Vyčiai“.

Per sukilimą čekistai sargybos bokštose parsidavusiems kaliniams buvo įrengę stebėjimo punktus. Pasinaudoję poliarinės dienos šviesa, šios padugnės sekė ir užrašinėjo aktyvesnių kalinių veiksmus ir pavardestes, nes būdami brigadų vadovais, pažinojo kone kiekvieną. Remdamiesi pakalikų parodymais, bylose įrašytomis „osobo opasyny“ (itin pavojingas) pažymomis, čekistai iš visų 6 lagerių atrinko apie 1200 kalinių, kuriuos suvežė į tris lagerius Kupec, Nadežda ir Kosoj. Iš šių lagerių, atrinkę apie 900, jų manymu, pačių pavojingiausių, iš jų apie 90 lietuvių, paruošė paskutinei kelionei. Berijos areštas nulémė pasmerktųjų kalinių likimą. Barža, pakrauta kaip silkių statinė, iš Dudinkos uosto pasuko ne į šiaurę, Karos jūros pusę, o Jenisėjumi aukštyn Krasnojarsko miesto link. Kadangi Sibire vasaros karštosis, triume tvyrojo tvankus, priplėkės oras ir tamsa. Tik virš galvų, prie nusileidimo laipto, per grotuotą angą švietė dangaus lopinėlis.

Prieš kelionę kiekvienos tautybės kaliniai išsirinko vyresniuosius, kurie triume susirinko pasitarti. Lietuviam

atstovavo iš pirmojo ir penkojo lagerio parinkti patikėtiniai. Buvo svarstomas svarbiausias klausimas, ar čekistai į šią ilgą kelionę tarp mūsų neįterpė savo patikėtinį – „beldikų“ šniukštinių, kokie mūsų planai ir nuotaikos? Sužinoti, ar pavyko palaužti mūsų kovingumą? Lietuviai vienas kitą pažino, nes petys petin stovėjo per sukilimą. Todėl mūsų atstovai patikino, kad tarp mūsų nėra išdavikų.. Sunkiau buvo išsiaiškinti ukrainiečiams ir rusams – daugumos atstovams. Kaip vėliau sužinojome, tarp savų jie atrado agentų, kuriuos pasmerkė myriop.

Po savaitės prie triumfo laiptų gulėjo septyni lavonai. Čekistai iš viršaus gerai matė išpūstus, pajuodavusius kūnus, tačiau paimti neskubėjo. Paprasčiausiai tyčiojosi ir siūlė suruošti pakasyną puotą. Mes spraudėmės kuo toliau nuo išstančių lavonų – sklidio baisus dvokas. Mais to nepriėmėme, nes neliko galinčių bent kąsnį nuryti. Kaliniai žiaukčiojo ir alpo, kvėpuoti pro nosį buvo neįmanoma. Baržos triumas tapo dideliu karstu, kuriame buvo apie 900 gyvų lavonų. I pabaigą kelionės, kuri tėsėsi 20 dienų, kvapas iš triumfo pasklidio ir po baržos denį. Čekistams taip pat surietė nosis. Neapsikentę pravėrė triumfo grotas ir įmetė brezentinius maišus. Sujudinti lavonai dar labiau apnuodijo aplinką.

(Bus daugiau)
Vytauto KAZULIONIO
prisiminimus užrašė Varėnos „Ažuolo“ gimnazijos moksleivė
Agita BERŽANSKAITĖ

2018 m. gruodžio 14 d.

Tremtinys

Nr. 46 (1308)

7

Pakruojo filialo įkūrimo 30-mečio šventė

(atkelta iš 4 psl.)

Surinkta medžiaga sugulė į knygas. Šios knygos – tai sa-votiški rašytiniai paminklai Pakruojo krašto partizanams, politiniams kaliniams ir tremtiniam.

2013 metais suorganizuotas iškilmingas Pakruojo filialo 25-mečio minėjimas, paroda „Pakruojo filialui – 25-eri“, 2014 metais surengtas minėjimas-žygis 1944-ųjų metų kruvinųjų Kučių ir šv. Kalėdų taka, skirtas šių įvykių 70-mečiui. Organizuoti renginiai Pašvitinyje, Lygumuose, Pakruojoje ir Siauliouose. Pakruojo dvare suorganizuotas LPKTS JKS. 2015 metais restauruotas paminklas Linkuvos gimnazistams, 2016 metais aptverta Uniūnų partizanų mūšio vieta, suorganizuotas mūšio 70-mečio minėjimas, vykės Pakruo-

jo ir Pasvalio rajonuose.

Po pirmininkės pranešimo renginyje dalyvavusios LPKTS valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė ir jos pavaduotoja, LPKTS atsakingoji sekretorė Ona Aldona Tamošaitienė įteikė LPKTS žymenį „Už nuopelnus Lietuvai“ Juozui Baikščiui ir Vidai Karvelienei, LPKTS padėkas – J. Mockūnui (95 metų), Z. Kirdeikiui, E. Morkūnienei, S. Čepaitienei, N. Matušaitienei, Z. Gylienei, Z. Vėžienei, I. ir J. Dominkaičiams, E. A. Čepaitienei.

LR Seimo narys dr. S. Tumėnas Z. Vėžienei už svarų indėlių Lietuvos valstybės kūrimą įteikė sidabro ženkleli „Atkurtai Lietuvai 100“, o Pakruojo meras S. Gegiedės ir savivaldybės administracijos direktorė E. Kižienė – LPKTS Pakruojo fi-

lalui, švenčiančiam veiklos 30-metį, – sveikinimo raštą. Pakruojo literatų klubo „Židinys“ astovas Mykolas Arcimavičius tremtiniam skyrė savo kūrybos eilėraštį, o klubo pirmininkė E. Kurauskienė – gėlių puokštę.

Kitoje Pakruojo kultūros centro salėje veikė LPKTS Pakruojo filialo paroda „Mes ir mūsų nuveikti darbai“, sulaukus nemažo susidomėjimo filialo sukaupta istorine medžiaga.

Po oficialiosios dalių šventės dalyviai dirgokai nesiskirstė, bendravo prie vaišių stalo.

LPKTS Pakruojo filialas pasidžiaugė dalyvių gausa ir dėkoja visiems padėjusiems organizuoti ši šventinį renginį, ypač LPKTS, skyrusių šiam renginiui paramą iš SADM projekto „Esame stiprūs, reikalingi ir vieningi“.

Algirdas PILIPAUSKAS

Skelbimai

Gruodžio 18 d. (antradieni) 15 val. LPKTS salėje (Laisvės al. 39, Kaune) 39. Kaune) 9.30 val. įvyks LPKTS valdybos posėdis, 11 val. – LPKTS tarybos posėdis. Valdybos ir tarybos narius kviečiame dalyvauti.

Gruodžio 15 d. (šeštadienį) LPKTS buveinėje (Laisvės al. 39, Kaune) 9.30 val. įvyks LPKTS valdybos posėdis, 11 val. – LPKTS tarybos posėdis. Valdybos ir tarybos narius kviečiame dalyvauti.

Užjaučiame

Sunkią netekties valandą, mirus Onutei Nevulienei, užjaučiame LPKTS Alytaus filialo tarybos narę, laisvės kovų dalyvį, choro „Atmintis“ seniūną Joną Nevulį ir jo šeimą bei artimuosius.

LPKTS Alytaus filialas,
choras „Atmintis“

Nuoširdžiai užjaučiame LPKTS Kauno filialo narę, buvusią tremtinę Antaniną Linkevičienę mirus vyrui Pranui.

LPKTS Kauno filialas

Tremtinys
www.lpkts.lt

ISSN 2029-509X

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga
Įmonės kodas 300032645
Ats. sask. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365 AB „SEB“ bankas
Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,
Tel. (8 37) 323 204

Redaktorė Jolita Navickienė
Kalbos redaktorė Audronė Kaminskiė
Techninė redaktorė Vesta Milerienė

El. p. tremtinys.redakcija@gmail.com

2 spaudos lankai. Tiražas 1670 egz. Kaina 0,61 euro.

Spausdino spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“,
Draugystės g. 17, Kaunas

Ilsėkitės ramybėje

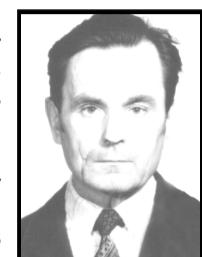
Jonas Kosys
1929–2018

Gimė Tauragės aps. Kuturių k. 1948 m. kartu su tėvais ištremtas į Irkutsko sr. Zimos r. 1957 m. grįžo į Lietuvą, apsigyveno Tauragėje, dirbo vaisių-daržovių perdibimo kombinate.

Palaidotas Tauragės Papušynio kapinėse.

Nuosirdžiai užjaučiame žmoną, dukterę, sūnaus šeimas, gimines.

LPKTS Tauragės filialas

Raimundas Virgaudas Jocas
1940–2018

Gimė Radviliškyje. Vėliau šeima išsikėlė į Salantus. 1941 m. ištremti į Komijos Syktyvkaro miestą. 1958 m. grįžo į Lietuvą. Baigės mokslus vedė ir apsigyveno Radviliškyje. Užaugino sūnų ir dukterį.

Palaidotas Radviliškio kapinėse.

Užjaučiame šeimą ir artimuosius.

LPKTS Radviliškio filialas

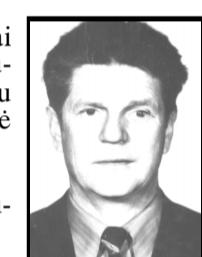
Vytautas Kazakevičius
1930–2018

Gimė Jurbarko aps. Plikių k. 1949 m. jo tėvai buvo ištremti į Krasnojarsko kr. Taišeto r. Vytautui pavyko pasislėpti nuo trėmimo, tačiau 1952 m. išvažiavo pas tėvus į Sibirą. Ten sukūrė šeimą. 1970 m. grįžo į Lietuvą.

Palaidotas Tauragės miesto kapinėse.

Nuosirdžiai užjaučiame žmoną, dukters ir sūnaus šeimas.

LPKTS Tauragės filialas

Birutė Mileikytė-Matikienė
1935–2018

Gimė Kuršenuose. Šeimoje augo sūnus ir dvi dukterys. Tėvas buvo įkalintas už pagalbą partizanams, o mama su vaikais 1948 m. ištremta į Buriatijos Mongolijos Zaigrajevsko r. Ilkos k. Birutė tremtyje sukūrė šeimą su tremtiniu Broniumi Matiku. Deja, Iltoje teko palaidoti pirmajį vaikeli – vienų metuką Praną. Iš tremties šeima grįžo 1958 m. Augino dukterį Ireną ir sūnų Bronių. Dirbo vaikų lopšelyje-darželyje „Buratinas“ skalbėja.

Palaidota naujosiose Kuršėnų kapinėse.

Nuosirdžiai užjaučiame dukterį ir sūnų su šeimomis, gimines ir artimuosius.

LPKTS Kuršėnų filialas

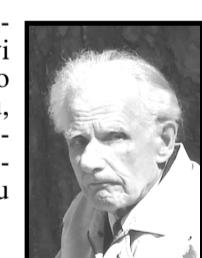
Pranas Kasparavičius
1933–2018

Gimė Kelmės r. Liolių apyl. Jogeliškės k. ūkininkų šeimoje, auginusioje keturis sūnus ir dvi dukteris. 1948 m. su šeima ištremtas į Irkutsko sr. Zimos r. Zulumajaus k. Dirbo miško pjovėju, plukdė rastus. 1958 m. grįžo į Lietuvą, apsigyveno Šilutėje. Vedė, užaugino du sūnus. Dirbo statybų organizacijoje, vandentiekioje. Laisvalaikiu mėgo dainuoti, grybauti ir dirbti sode.

Palaidotas Šilutės naujosiose kapinėse.

Užjaučiame žmoną Zofiją, sūnus su šeimomis, gimines ir artimuosius.

LPKTS Šilutės filialas

Projektus „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ ir „Istorija be „baltų dėmių“ remia

S P A U D O S ,
R A D I O I R
T E L E V I Z I O J S
R É M I M O
F O N D A S

Partizanų slapyvardžiai ir dar šis tas

Istorinių romanų, apsakymų, esė knygų autorius Justinas Sajauskas ilgus metus dirbo Tauro apygardos partizanų ir tremties muziejuje, tyri- nėjo pokario partizaninio karo peri- petijas. Per pastaruosius dvidešimt metų pasirodė kelios jo knygos apie Tauro apygardos partizanus, iš kurių paminėtinės: „Ištark mano vardą“ (Tauro apygardos partizanų vardu- nais, kartu su A. Vilutiene, 1999 m.), „Skardupių radinys“ (partizanų Tau- ro apygardos įkūrimo ir veiklos doku- mentai, 2014 m.), „Neužmirštami Su- valkijos vardai“ (miniatiūrų romanas, 2014), 2015 metais išleista knyga ang- lų kalba apie generolą Joną Žemaitį „Unforgettable names of Lithuania“.

Reikia prisiminti, kad 2014 metais rašytojo knyga „Neužmirštami Suval- kijos vardai“ įtraukta į kūrybiškiau-

sių metų knygų dyvlyktuką, 2015 me- tais rašytojui įteikta Lietuvos Res- publikos krašto apsaugos ministeri- jos Patriotų premija.

Didelio dėmesio sulaukė 2009 metais išėjusi dokumentinė knyga „Žinau tavo vardą“, kurioje publi- kuotas Tauro apygardos partizanų slapyvardžių vardynas. Joje tilpo ar ne keturių tūkstančių partizanų pavardės ir jų slapyvardžiai.

Laikui bėgant surinkta medžiaga augo, atsirado patikslinimų. Ir štai ką tik pasirodė knygos „Žinau tavo var- dą“ antroji dalis. Joje apie du tūkstančiai naujų slapyvardžių ar pirmoje knygoje įvardytų patikslinimai. Tai ilgas ir kruopštas darbas, liudininkų ir šaltinių paieška, rašytinių šaltinių ir archyvinių dokumentų analizė. Daugiausia partizanų slapyvardžių

savo atmintyje išsaugojo buvę laisvės kovotojai ir jų amžininkai, giminės.

Knygoje spausdinamas straipsnis „Karas tebevyksta“ apie rašytojo Mariaus Ivaškevičiaus klastotes knygoje „Žali“. Tai labai aktuali medžiaga, žinant, kad šiam metais šiam autorui skirta Nacionalinė kul- tūros ir meno premija...

Minimame straipsnyje autorius iškelia porą pusiau retorinių klausimų: pirmasis, ar galima laikyti groži- ne literatūra rašinį, kuriame kad ir moderniausios teorijos priedangoje – ciniš- kai šmeižama tautos istorija ir jos kūrė- jai? Antras, ar turi ateiti tauta, tokį ra- šinių autorui tapšnojanti per petį?

Štai ir priėjome esminę mintį: ar turime ateiti, jei žmogui, šmeižian- čiam mūsų istoriją, Nepriklausomy- bės siekius ir liejant kraują už ją,

mokslo vyrai ir moterys (jos sudėty- je literatūrologė prof. Viktorija Dau- jotytė-Pakerienė, kompozitorius ir di- rigentas Vaclovas Augustinas, architek- tas Audrius Ambrasas, teatro ir kino aktorių Juozas Budraitis, muzikologė Jūratė Katinaitė, teatrolė Ramunė Marcinkevičiūtė, filosofas Nerijus Milerius, skulptorius ir filmų kūrėjas Deimantas Virgilijus Narkevičius, li- teratūrologė Jūratė Sprindytė, kino režisierius Audrius Stonys ir meno- tyrininkė Jūratė Tutlytė) tik ką pa- skyrė aukščiausią apdovanojimą – Nacionalinę kultūros ir meno premiją? Kad ir kaip komisijos nariai išvedžiotų, šis sprendimas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių ben- druomenei, Lietuvos patriotams yra nesuprantamas.

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Lietuvos laisvės armijos įkūrėjo Kazio Veverskio-Senio 105-osioms gimimo metinėms

(atkelta iš 6 psl.)

LLA buvo geriausiai kariškai struk- tūruota organizacija, kurią okupaci- nė karinė valdžia vadino – „karine su- kilėlių tautinė organizacija“.

LLA buvo reguliarios kariuomenės principais sureguliuotas partizaninis judėjimas, pasirengęs įvairiems kovos veiksmams ir sukiliumi. 1944 met- ū liepos 20 dienos įsakymu Nr. 21 LLA buvo padalyta į du sektorius: OS (organizacinių) ir VS (veikianti, pava- dintą „Vanagais“). Abu šie organiza- cijos sektoriai buvo glaudžiai susiję ir subalansuoti bendrai veiklai. Priorite- tiniu tapo „Vanagai“ – partizanų bū- riai, vykdantys reguliariosios kariuo- menės funkcijas, nes pagrindine LLA nuostata buvo ta, kad tik patiemis ir su ginklu rankose įmanoma atkurti Lietu- vos nepriklausomybę.

„Vanagų“ organizacijos, kurią kuriant K. Veverskis aktyviai dalyvavo, vyriausioji būstinė (stabas) buvo įsteigta Žemaitijoje, prie Platelių ežero. Plokštinės miške. Čia 1944 metų vasar- ū veikė karinė mokomoji LLA „Vanagų“ stovykla, į kurios atidarymą buvo atvažiavęs K. Veverskis. 1944 metų rugpjūtį, kai įtvirtintų LLA autorite- tą tarp Lietuvoje veikusių pogrindinių politinių grupių, K. Veverskis kartu su gen. Motiejumi Pečiulioniu-Miš- kiniu (vienintelis tarpukario Lietuvos kariuomenės generolas įsijungęs į LLA veiklą) ir inžinieriumi Broniu- mi Snarskiu įkūrė Lietuvos gynimo komitetą, turėjusį vadovauti visoms besipriešinantioms krašto pajėgoms, dalyvavę rengiant programinius komite- to dokumentus. Sovietų kariuomenei užėmus visą Lietuvą, K. Veverskis grižo į tėviškę. Čia, Veverskių sody- boje Kalviuose, buvo įrengtas bunke- ris, kuriame veikė LLA spaustuvė, kuri spaustino visą pogrindžio litera- turą ir atsišaukimus.

1944 metų rudenį LLA formuočių buvo visoje Lietuvoje. Ypač daug jos dalinių buvo Žemaitijoje ir Aukštaitijoje. Kaišiadorių rajone garsėjo LLA Didžiosios Kovos rinktinė, kuriai

vadovavo Jonas Misiūnas-Žaliasis Velnias. Labanoro gирioje aktyviai veikė LLA Tigro rinktinė. Žemaitijoje LLA Žemaičių legionas, Tauragės apskrityje – Lydžio rinktinė ir kitos. Reikia paminėti, kad LLA veikė iki 1949 metų, kai buvo įsteigta Lie- tuvos laisvės kovų sąjūdis, kurio kovoje su okupantais dalyvavo dauguma LLA partizanų, vėliau tapusiai žymiaisiai partizaninio judėjimo orga- nizatoriais ir vadovais.

1944 metų gruodžio 28 dieną K. Veverskis-Senis su ūkininku Boleslovu Gedučiu arkliais vežė tarsi bulvių mai- šus, apkrautus malkomis. Maišuose buvo paslėpti nauji pogrindiniai leidi- niai ir LLA dokumentai: „Vanagų“ šta- bo įsakymai ir instrukcijos dėl pogrin- dinės veiklos organizavimo. Prie seno- jo tilto per Nevezį, ties Raudondvariu, juos sustabdė Raudondvario miestelio milicija ir stribai, kurie tėsė taip va- dinamą „Kalėdų operaciją“, tikrino žmonių dokumentus, darė kratas ve- žimuose ir kita. K. Veverskis-Senis turėjo dokumentus Jono Medelio vardu, tačiau, įvertinęs iškilusį pavojų (ginklo su savimi neturėjo, bet ve- žime buvo LLA spauda ir dokumen- tai), puolė bėgti šlaitu, kur pakirto stribu kulka. Patikrinę maišus, stribai ir milicininkai aptiko 3556 eg- zempliorius LLA parentę įsakymų, pogrindinius leidinius „Karinės ir politinės žinios“ ir „Laisvės karžy- gis“ bei kitus dokumentus. Suimtas ūkininkas B. Gedutis nurodė, kad maišai buvo paimti Kalviuose pas Ve- verskius. Greitai sovietiniai saugumie- ciai pradėjo siautėti Kalviuose, kur gy- veno beveik vien Veverskiai. Suėmė- vos ne viso kaimo gyventojus, tarp kurių – dvi Kazio seserys ir trys bro- liai, vienas jų – LLA Kauno apygardos štabo organizacinio skyriaus virši- ninkas Pranas Veverskis.

Okupantams iškart nepavyko nu- statyti nužudyto K. Veverskio asmenybės, nes žuvusiojo mama su Raudond- vario zakristijonu paslapčia išnešė stri- bu išrengtą LLA vado kūną ir užkasę

už Raudondvario kapinių tvoros, prie šlaite augusios išsikerojusios tuopos. Lietuvos Ypatingajame archyve ras- tuose NKVD-NKGB operatyvinės gru- pės 1944 metų gruodžio 15–1945 met- ū sausio 30 dienos ataskaitiniame pranešime buvo rašoma, kad „užmušasis buvo Kazys Veverskis, gimęs 1916 met- ū, iš Kalvių kaimo, Veliuonos vals- čiaus, LLA štabo narys“.

Bandoma atkurti nutrauktus ryšius

Po K. Veverskio-Senio žūties ir P. Veverskio suėmimo prasidėjo areštai. Sovietinis saugumas jau turėjo pa- kankamai informacijos ir žinojo, ko ieško. Greitu laiku buvo sunaikintas Kau- no štabas. Pagrindiniai LLA veikėjai buvo suimti, kalėjimuose tardomi, jiems buvo „sukurtos“ bylos. Likęs lais- vėje A. Eidimtas-Žybartas atvyko į Šiaulių į Kauną (Kaune gyveno su fik- tyviais Vaclovo Tamošaičio dokumen- tais) ir čia bandė atkurti tai, kas buvo sunaikinta – vadovybę, nes po K. Veverskio žūties, centrinės vadovybės kaip ir nebuvę, o provincijoje LLA bū- riai veikė pakankamai organizuotai. Naujam vadui (A. Eidimtas prisiėmė vadovavimą) reikėjo atkurti nutrauk- tus ryšius. Deja, 1945 metų balandžio 3 dieną A. Eidimtas buvo suimtas. Vi- sos LLA vadovybės byla buvo tėsiama beveik metus. A. Eidimtas, kaip vadomas, buvo sušaudytas 1946 metų vasario 18 dieną, P. Veverskis ir Andrius Ronda- manskis (Kauno štabo narys) buvo nu- teisti 20 metų katorgos ir 5 metams be pilietinių teisių.

1999 metais Kazio Veverskio-Se- nio artimieji pareiškė norą perlaidoti palaikus. Jų apytikrė buvimo vie- tą žymi brolis Prano Veverskio pas- tatytas nedidelis paminklinis akmuo. Palaikus atkėsė prof. Stanislovas Sa- jauskas, tuometinis Vytauto Didžio- jo karo muziejaus skyriaus vedėjas Algirdas Morkūnas ir brolis Pranas Veverskis. 1999 metų rugpjūčio 13 dieną brigados generolo Vyčio kry- ziaus ordino kavalierius Kazio Ve- verskio-Senio palaikai buvo iškilmin-

gai perlaidoti Kauno Petrašiūnų ka- pinėse.

Lietuvos Respublika ir žmonės aukštai įvertino Kazio Veverskio nuo- pelnus kovoje už Lietuvos išsivadavi- mą. 1993 metų rugpjūčio 1 dieną „Auš- ros“ gimnazijoje atidengta atminimo lenta. 1994 metų liepos 12 dieną žūties vietoje kairiajame Nevezio šlaite (Už- liedžių seniūnija) jam pastatytas orna- mentuotas ažuolinis koplytstulpis. 1997 metų vasario 14 dieną Kazys Ve- verskis apdovanotas (po mirties) Vy- čio kryžiaus 1-ojo laipsnio ordinu. 1998 metų gegužės 19 dieną suteiktas (po mirties) brigados generolo laipsnis. 2006 metais Kaune, Panemunėje, jo vardu pavadinta nauja gatvė. K. Vevers- kio vardu pavadinta viena Veliuonos gatvė, netoli mokyklos pastatytas pa- minklinis akmuo.

2011 metais LR Vyriausybės nuta- rimu Raudondvario tiltui per Nevezį suteiktas Kazio Veverskio vardas, atidengta atminimo lenta. 2014 metais Lietuvos kariuomenės vado įsakymu Kazlų Rūdos poligonui suteiktas bri- gados generolo Kazio Veverskio var- das. 2014 metais šalia senojo tilto per Nevezį, žūties vietoje, atidengtas skulptoriaus Marijaus Petrusko ir ar- chitektės Violetos Beigienės kalavijo formos paminklas su virš jo kylančia Laisvės paukštę.

Būtina paminėti Lietuvos išsivada- vimo kovoje žuvusius Kazio Veverskio brolius. 1947 metų spalio 22 dieną Kauno apskrities Seredžiaus vals- čiaus Burbinės miške žuvo Kęstučio apygardos Žuvėdros rinktinės Kazio Puidoko-Beržo kuopos partizanas Albinas Veverskis-Tauragis, tų pa- cių metų gruodžio 30 dieną Jurbar- ko apskrities Veliuonos valsčiaus Pa- kalniškių kaime žuvo šios apygardos Vaidoto rinktinės partizanai broliai Bronius Veverskis-Vijoklis ir Vytautas Veverskis-Girėnas. Broliai Alek- sandras, Stasys ir Pranas bei seserys Domicelė, Aldona ir Natalija ilgus metus praleido stalininiuose lageriuose. Paruošė Stasys IGNATAVICIUS